

DOI: 10.5281/zenodo.1240910

УДК 351.37.047.16

Бака С. В., ДНУ «ІОА України», м. Київ

Baka S., The head of the International Relations Section of the International Cooperation Department of the Institute of Educational Analytics of Ukraine, Kyiv

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

LEGAL PROVISION OF REGULATION OF ACADEMIC MOBILITY IN UKRAINE

У статті проведено порівняльний аналіз законодавчих актів України, що регулюють порядок реалізації науково-технічного співробітництва, а зокрема процесів академічної мобільності між Україною та іншими країнами світу. Проаналізовано недоліки та переваги такого співробітництва, а також сформульовано пропозиції щодо налагодження процесів ефективної академічної мобільності в Україні.

Методологічною базою статті є системний, порівняльний аналіз, історико-логічний та системний підходи до аналізу явищ і процесів у національному і глобальному середовищі. Використано широке коло вітчизняних та зарубіжних літературних джерел, нормативно-правову базу, матеріали Європейського Союзу та міжнародних організацій.

Ключові слова: *вища освіта, академічна мобільність, якість вищої освіти, Болонський процес, європейський освітній простір.*

The comparative analysis of legislative acts of Ukraine regulating the procedure of realization of scientific and technical cooperation has been conducted in this article, in particular, the processes of academic mobility between Ukraine and other countries of the world. The pros and cons of such cooperation has been analyzed, also suggestions for establishing effective processes of academic mobility in Ukraine has been laid out.

The methodological basis of this article is a systematic, comparative analysis, historical, logical and systematic approaches to the analysis of phenomena and processes in national and global environment. There were used a wide range of domestic and foreign literary sources, legal and regulatory framework, and the data of the European Union and international organizations.

Key words: *higher education, academic mobility, higher education quality, European educational space.*

Постановка проблеми. Академічна мобільність є причиною і одночасно наслідком процесів, які відбуваються в даний час в системах вищої освіти всіх розвинених країн. Згідно з визначенням, даним в рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи у 1996 р. «академічна мобільність – це переміщення будь-якої особи, яка має відношення до освіти, на певний період в інший освітній заклад (національний або в іншій країні) для навчання, викладання або проведення досліджень, після чого студент, викладач або дослідник повертається в рідний навчальний заклад. Це поняття не пов'язане з імміграцією або тривалим періодом навчання (роботи) за кордоном» [1].

Розширення міжнародних контактів і обмінів студентів та викладачів в кінці 80-х - 90-х рр. ХХ ст. поставили питання, пов'язані з визнанням періодів навчання за кордоном, порівнянням і поєднанням освітніх програм, нового підходу до формату документів про освіту тощо. З іншого боку, вирішення цих питань супроводжується новими формами обмінів, використанням досягнутих угод і подальшим розширенням мобільності.

Одним з факторів якісного євроінтеграційного процесу є ґрунтовне реформування системи освіти України відповідно до європейських стандартів, зокрема створення функціональної системи академічної мобільності та інтегрування України в єдиний європейський освітній простір – зону «Європейської вищої освіти». Ключову роль у виконанні поставлених завдань відіграє формування нормативно-правового поля системи академічної мобільності без якого активна та ефективна міжнародна співпраця у сфері освіти та науки України є неможливою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз праць Г. Кривчика, Н. Мирончук, М. Левицького, Ю. Грищук, М. Карпенко, І. Федорова, А. Антонова та інших дослідників вказує на те, що на перший план виступає проблема регулювання процесів академічної мобільності на державному рівні через створення відповідного нормативно-правового підґрунтя, яке уможлиблює такі форми міжнародного співробітництва:

- 1) індивідуальна мобільність: мобільність студентів, професорсько-викладацького складу в освітніх цілях;
- 2) мобільність освітніх програм та університетська мобільність, формування нових міжнародних стандартів освітніх програм;
- 3) інтеграція в навчальні програми міжнародного освітнього простору та впровадження сучасних міжнародних освітніх стандартів;
- 4) університетське партнерство: створення стратегічних освітніх альянсів.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка системи нормативно-правових документів щодо забезпечення права на академічну мобільність та окреслення напрямів її удосконалення, а також науково-прикладне обґрунтування та оцінка інших країн світу щодо формування та використання інструментів академічної мобільності з метою визначення оптимальних напрямів розвитку академічної мобільності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Одним з основних завдань Болонсько-

го процесу є сприяння мобільності студентів, викладачів, науковців та адміністративно-управлінського персоналу. Мобільність є невід'ємною умовою існування і розвитку Європейського простору вищої освіти (ЄПВО).

Заохочується також віртуальна мобільність як заміна фізичної мобільності. Мобільність студентів передбачає можливість часткового навчання в європейських вузах-партнерах з подальшим визнанням як часу навчання в зарубіжному вузі, так і отриманих там переводних кредитів (ECTS) – залікових одиниць. Мобільність студентів передбачає також доступ до відповідних послуг в приймаючому вузі. Інструментами здійснення мобільності є, зокрема, ECTS, Додаток до диплому, мережі ENIC Network / NARIC Network.

Для викладачів, науковців та адміністративно-управлінського персоналу мобільність означає можливість проведення наукових досліджень і здійснення викладацької діяльності, а також стажування і обмін професійним досвідом в різних країнах-учасницях Болонського процесу з дотриманням їх прав в установленому законом порядку [2].

Важливим складовим компонентом мобільності є соціальний аспект. При цьому слід зазначити, що програми мобільності є важливою складовою Болонського процесу, проте не носять обов'язкового характеру і здійснюються в рамках підготовлених вузами проектів.

Цілі мобільності вищої освіти можуть бути різними. Це можуть бути не тільки освітні, дослідницькі чи пов'язані з викладанням цілі, але також і особисті, культурні, соціальні, імміграційні, мовні або інші амбіції з придбання якісної освіти та проведення наукових досліджень. Тому існують кілька визначень терміна «академічна мобільність» [3].

Згідно Національних звітів по реалізації Болонського процесу в 2012-2015 роках, у країн запрошувалися відомості про пропоновані відкриті масові онлайн-курси (MOOCs), а у п. 7.10 розділу «Інтернаціоналізація та мобільність», інтернет-освіта визнається формою мобільності. Однак в науці йде дискусія, є віртуальна мобільність доповненням до фізичної мобільності або альтернативою їй [4]. Сільвія Ван де Бунт-Кокхус вважає, що «реальна мобільність може як замінюватися, так і доповнюватися віртуальною мобільністю» [5]. Хосе Сільвіо дає поняття віртуальної мобільності, яка «може бути визначена як відображення фізичної мобільності, яка відбувається у віртуальному просторі, званому кіберпростором, що не передбачає пересування людей в географічному просторі» [6]. Співробітники Львовенського католицького університету (Нідерланди) В. Ван Петеген і І. Оп-де-Бек виділяють чотири ознаки віртуальної мобільності: 1) це комплекс заходів, що підтримується ІТ-технологіями, 2) націлений на викладання і навчання, 3) забезпечує міжнародну колаборацію та співпрацю, 4) організований на рівні освітньої установи. Ми вважаємо, що визначення мобільності не може полягати тільки в фізичній мобільності, оскільки вчені сходяться на думці про те, що поряд з нею існує й віртуальна мобільність [7].

В останні десятиліття спостерігалось стійке зростання академічної мобільності, зокрема, серед аспірантів та докторів наук. Це можна пояснити декількома причинами, серед яких можна виділити цілеспрямовану політику стимулювання мобільності, а також зростання дисбалансів у можливостях зробити кар'єру в академічній сфері. Оскільки панує думка, що залучення зовнішніх спеціалістів забезпечує країні провідну роль у сфері досліджень та інновацій, країни активно стимулюють приїзд студентів в аспірантуру та докторантуру.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. №579 «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» виділяється два рівні функціонування академічної мобільності в Україні: внутрішній і міжнародний. Внутрішній реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у ЗВО (наукових установах) - партнерах в межах України. Міжнародний реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у ВНЗ/наукових установах -партнерах за межами України, а також іноземними учасниками освітнього процесу у вітчизняних ВНЗ/наукових установах. Основними видами академічної мобільності визначена ступенева мобільність (здобуття вищої освіти у іншому ВНЗ, що підтверджується відповідним документом) та кредитна мобільність (здобуття кредитів ЄКТС, що визначаються ВНЗ постійного місця навчання учасника освітнього процесу). Також дана Постанова, визначає такі форми академічної мобільності: участь у спільних проектах; викладання; наукове дослідження; наукове стажування; підвищення кваліфікації; для осіб, що здобувають наукову ступінь доктора наук, науково педагогічних, наукових і педагогічних працівників тощо [12].

Варто зазначити, що внутрішня академічна мобільність регулюється на рівні співробітництва між конкретними ВНЗ і не потребує такого контролю та підтримки, як міжнародна академічна мобільність, тому в даній статті увагу зосереджено переважно на міжнародному напрямку. Як наслідок можемо сформулювати таке визначення міжнародної академічної мобільності: це обмежений у часі період навчання/роботи студента/викладача в країні, громадянином якої він не є, з можливістю самостійно формувати план освітньо-наукового процесу в рамках відповідних освітніх стандартів. Важливо розуміти, що на процес академічної мобільності потужний вплив мають питання пов'язані з геополітичним кліматом та безпекою в країні передбачуваного навчання, матеріальним забезпеченням студента/викладача, мовою та релігією приймаючої сторони, географічною близькістю та ін. [16]

На сьогоднішній день, перед Україною постає спектр завдань, без вирішення яких неможливе створення ефективної стратегії розвитку системи академічної мобільності України та інтернаціоналізації освіти:

1. Законодавчо-нормативне забезпечення. Оновлення або розробка нової системи нормативно-правових документів в галузі вищої освіти, спрямованих на захист прав та безпеки іноземних студентів, оцінку ефектив-

ностів внутрішньо- та міжуніверситетського співробітництва, реалізацію різних форм академічної мобільності, які будуть відповідати визначеним нормам та стандартам Європейського Союзу.

2. Інформаційне забезпечення та супровід академічної мобільності. Створення та постійне оновлення багаторівневої інформаційної мережі, яка буде надавати доступ до актуальної інформації щодо процесів академічної мобільності (наукових конференцій, семінарів, тендерів тощо) для всіх учасників відповідних процесів через веб-сайт або особисте інформування засобами електронних адрес.

3. Кадрове забезпечення академічної мобільності. Формування структур та методик підготовки викладачів та кураторів для роботи з іноземцями, створення адаптаційних програм для учасників академічних обмінів, а також поширене вивчення англійської мови для забезпечення умов ефективної комунікації на всіх рівнях співпраці з іноземцями.

4. Інфраструктурне та матеріально технічне забезпечення. Збільшення державної фінансової підтримки та створення відповідних підрозділів в межах ВНЗ, які будуть займатися залученням додаткових коштів (гранти, програм кредитування і субсидування) для забезпечення процесів академічної мобільності, а також надавати інформаційну та консультативну підтримку учасникам таких процесів.

Основою для забезпечення ефективного функціонування системи академічної мобільності є спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти», укладеної в м. Болоньї 19 червня 1999 року (Болонська декларація), в якій прописані такі вимоги до системи освіти:

- трирівнева система освітньо-кваліфікаційних рівнів – «бакалавр», «магістр», «доктор наук»;
- застосування системи кредитів ECTS;
- сприяння мобільності студентів, викладачів і науковців;
- контроль за якістю вищої освіти;
- дотримання європейських стандартів вищої освіти [14].

Розглядаючи систему вищої освіти України в контексті Болонського процесу можемо виділити такі проблеми, пов'язані з системою вищої освіти України:

- недотримання трирівневого стандарту освітньо-кваліфікаційних рівнів;
- некоректне використання системи кредитів ECTS;
- надлишкова кількість ЗВО, а також галузей і спеціальностей;
- слабкий контроль якості освіти;
- низький рівень автономії ВНЗ;
- проблема корупції.

Вищевказані проблеми та недостатнє фінансування системи академічної мобільності України призводить до низького рівня академічної мобіль-

ності студентів та наукового персоналу. Одним з основних способів вирішення даної проблеми є ухвалення на державному рівні нормативно-правових документів, що регулюють окремі аспекти функціонування академічної мобільності, серед яких:

1. Внесення відповідних змін до постанови Кабінету міністрів України № 287 від 4 березня 1996 року «Про затвердження Положення про умови матеріального забезпечення осіб, направлених за кордон на навчання та стажування» та внесення відповідних змін до постанови Кабінету міністрів України № 98 від 2 лютого 2011 року «Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів»;

2. Постанова Кабінету міністрів України № 411 від 13 квітня 2011 року «Про питання навчання студентів та стажування (наукового стажування) аспірантів, ад'юнктів і докторантів, наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах та наукових установах за кордоном»;

3. Постанова Кабінету міністрів України № 579 від 12 серпня 2015 року «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність»;

Дані постанови врегульовують такі аспекти існування системи академічної мобільності в Україні:

- визначають види та форми академічної мобільності;
- надають право на участь у програмах академічної мобільності всім учасникам освітнього процесу;
- закріплюють механізм перерахування отриманих кредитів на основі ЕКТС;
- зберігають за учасниками процесів академічної мобільності місця навчання/роботи та відповідних виплат;
- визначають терміни перебування учасників процесу академічної мобільності відповідно до наукового ступеня учасників, механізму фінансування та цілей стажування/навчання;

Ще одним важливим фактором ефективного функціонування системи академічної мобільності є створення нормативно-правових механізмів врегулювання науково-освітнього співробітництва України та інших країн. Варто зазначити, що найперспективнішими напрямками розвитку академічної мобільності України є напрямки Україна – Європейський Союз, зокрема Україна – Польща, а також Україна – США.

Основним нормативно правовим актом, який регулює сферу науково-технологічного співробітництва між Україною та Європейським союзом є «Угода між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво». Дію даної угоди було неодноразово продовжено

відповідними постановами, остання з яких затвердила відновлення дії Угоди на додатковий п'ятирічний період від 03.03.2015. Метою даної угоди є заохочення, розвиток і сприяння спільній діяльності в галузі науково-технологічних досліджень і розробок, що становлять взаємний інтерес. Основними принципами такого співробітництва є: взаємна вигода, своєчасний обмін інформацією та збалансоване отримання Україною та Співтовариством економічних і соціальних результатів із врахуванням внесків у спільну діяльність. Ця угода визначає та полегшує реалізацію наступних аспектів процесу академічної мобільності:

- Напрями та форми співробітництва;
- Механізми координації та сприяння спільній діяльності;
- Фінансування та податкові пільги;
- Положення про використання інформації та прав інтелектуальної власності;
- Положення по в'їзд персоналу та ввіз обладнання.

Результатом укладення угоди є збільшення кількості програм академічної мобільності і, як наслідок, збільшення кількості учасників таких програм, зокрема, кількості українських студентів, що навчаються в ЗВО Європейського Союзу (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка кількості українських студентів в ВНЗ країн Європейського Союзу за період з 2009 по 2015 [13]

Рік \ Країна	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Німеччина	8557	8818	8830	8929	9044	9212	9379
Італія	800	1043	1314	1556	1727	1894	2200
Чехія	913	1249	1336	1477	1584	1772	2015
Іспанія	558	641	840	1114	1323	1418	1545
Австрія	727	905	990	1142	1265	1279	1460
Франція	1349	1388	1447	1482	1282	1320	1332
Словаччина	71	84	98	109	128	176	389

З метою визначення конкретних напрямів та обумовлення окремих аспектів співробітництва, спираючись на положення Договору між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво, вчиненого у м. Варшаві 18 травня 1992 року, 19 січня 2015 року було підписано Угоду між Міністерством освіти і науки України та Міністром національної освіти Республіки Польща про співробітництво в галузі освіти. Ця угода визначає основні напрямки співробітництва між Україною та Польщею в галузі освіти серед яких:

- Обмін інформацією про системи освіти, плани їх розвитку та напрямки реформування.

- Взаємний обмін досвідом в галузі розвитку освіти, для підвищення кваліфікації працівників освіти.
- Сприяння науковому співробітництву між ВНЗ, особливо в галузі спільних досліджень з історії.
- Розвиток безпосередніх зв'язків і співпраці між вищими, середніми та дошкільними закладами освіти [15].

У документі також визначено механізми оплати навчання, медичного обслуговування, проживання під час навчання, виплат стипендій та компенсації дорожніх витрат. Крім того, в Угоді прописано умови обміну викладацьким складом, методичними посібниками, літературою, науково-технічними матеріалами та архівними матеріалами. Однією з основних цілей україно-польської співпраці є сприяння розвитку і підвищення рівня викладання польської мови, літератури і полоністики у ЗВО України та української мови, літератури та україністики у ЗВО Республіки Польща [17].

Укладання вищезгаданих угод позитивно вплинуло на динаміку україно-польських відносин в галузі вищої освіти, що можна помітити, проаналізувавши статистику кількості українських студентів, які навчаються у ВНЗ республіки Польща за період з 2009 по 2016 рік (рис.1).

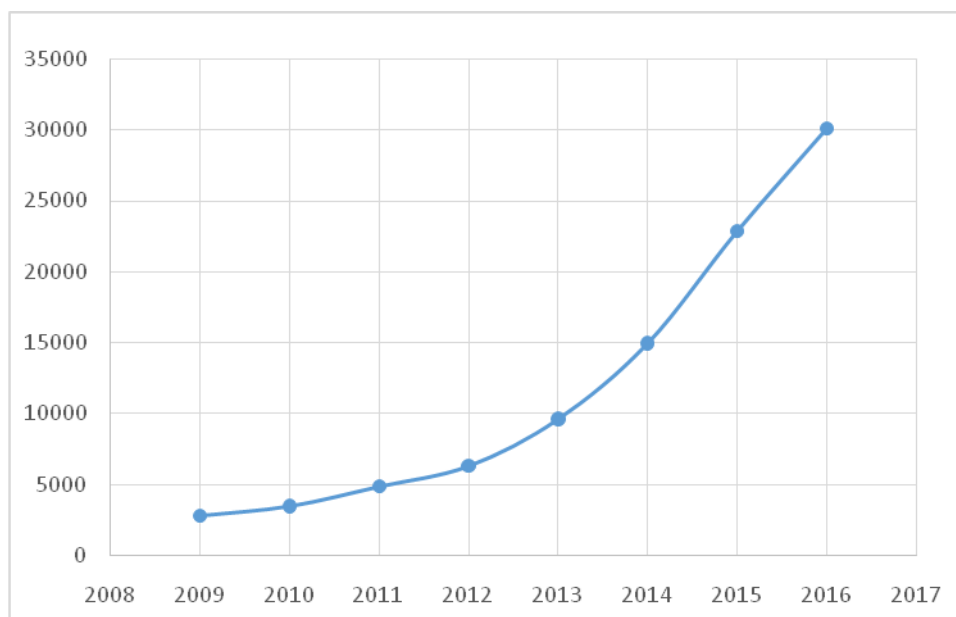

Рис 1. Динаміка кількості українських студентів в ВНЗ Республіки Польща за 2009-2016 роки.[13]

Ще одним перспективним напрямом розвитку академічної мобільності України є напрям Україна-США. Першим нормативно-правовим документом, який поклав початок науково технічній співпраці між Україною та Сполученими Штатами Америки став «Договір між Урядом України та США про співробітництво в сфері науки та технологій». Метою даного договору стало зміцнення наукових і технічних можливостей Сторін, інтенсифікація і розширення стосунків між науково-технічною громадськістю обох країн, а

також сприяння науково-технічному співробітництву в мирних цілях у галузях, що являють взаємний інтерес і вигоду. Мета такого співробітництва полягає у забезпеченні можливостей обміну думками, інформацією, досвідом і технічними засобами, а також співпраці у наукових та технологічних зусиллях, що становлять взаємний інтерес [11].

У вищезгаданому договорі були визначені такі аспекти співробітництва:

- Механізми налаштування прямих контактів між структурами в галузі науки і технологій.

- Механізми запрошення до науково-технічної співпраці представників третіх країн.

- Відношення до наукової та технічної інформації, положення про захист прав інтелектуальної власності, створеної під час співробітництва.

- Механізми обміну науково-технічним персоналом та обладнанням, які зайняті або використовуються у спільних проектах і програмах.

Укладання таких угод позитивно впливає на науково-технічну співпрацю і зокрема на академічну мобільність України, дозволяючи вирішити деякі основні проблеми пов'язані зі складністю налагодження академічної мобільності в напрямку США, серед яких можна виділити велику територіальну віддаленість та проблему матеріального забезпечення учасників програм академічної мобільності. Саме цим можна пояснити негативну динаміку кількості українських студентів, що навчаються в США (рис.2) і порівнюючи з кількістю українських студентів, що навчаються в Польщі, невелику загальну кількість студентів, які навчаються в США.

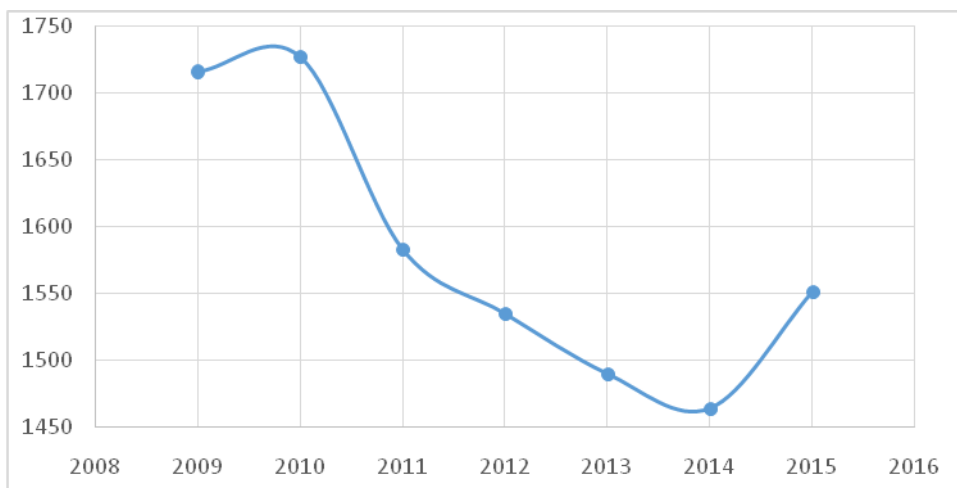

Рис. 2 Динаміка кількості українських студентів в Сполучених Штатах Америки за період з 2009 по 2015р.[13]

Порівнюючи процес науково-технічної співпраці за напрямками Україна-США, Україна-Польща, зокрема процеси академічної мобільності, можна дійти висновку, що напрямком Україна-Польща є більш перспективним, оскільки він має наступні переваги:

- Урегульовані механізми матеріального забезпечення учасників процесу академічної мобільності;

- Україна і Польща перебувають у схожих культурних вимірах, що полегшує адаптацію учасників програм академічної мобільності до проживання в новому середовищі;

Розглядаючи академічну мобільність в напрямку Україна-США можна виділити такі переваги:

- Мовне середовище США відповідає мовному середовищу світового науково простору.

- США і Україна знаходяться в цілком різних культурно-етнічних площинах, як результат учасники програм академічної мобільності зможуть здобути більш цікавий досвід.

Висновки. Розвиток ефективної міжнародної академічної мобільності України можливий лише за умови підтримки процесів академічної мобільності відповідними нормативно-правовими документами на державному рівні. Такі нормативно-правові документи повинні визначати механізми створення та реформування всіх аспектів ефективної академічної мобільності таких як: організаційно-економічний, визначення джерел фінансування та готовності до партнерства сторін учасників процесів академічної мобільності. Також вони повинні визначати форми та напрями співпраці між сторонами учасниками процесів академічної мобільності, узгоджувати окремі аспекти всіх видів діяльності, які є результатами таких процесів. Проаналізувавши уже існуючі документи спрямовані на врегулювання та налагодження міжнародної співпраці у сфері науки та освіти, можна сформулювати такі пропозиції з налагодження ефективної міжнародної академічної мобільності в Україні:

- Укладання договорів між Україною та іншими державами всесвітнього наукового простору, які будуть встановлювати умови та мету співпраці в області науки та технологій;

- Укладання договорів між Україною та іншими державами всесвітнього наукового простору, направлених на врегулювання окремих аспектів науково-технічного співробітництва таких як: напрями та форми співробітництва, програми обміну науковими кадрами та студентами, проблеми захисту інтелектуальної власності, механізми матеріально-технічного забезпечення програм співробітництва;

- Укладання договорів, спрямованих на врегулювання діяльності ЗВО та наукових установ в галузі академічної мобільності.

Список використаних джерел

1. Recommendation № R (96) 7 of the Committee of Ministers to Member States on regional academic mobility, adopted by the Committee of Ministers on 5 September 1996 at the 572nd meeting of the Ministers' Deputies) // URL: http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/resources/regiona_academic_mobility_95.pdf.
2. Appelt, S., van Beuzekom, B., Galindo-Rueda, F. and de Pinho, R., 2015.

Which factors influence the international mobility of research scientists? *Global Mobility of Research Scientists: The Economics of Who Goes Where and Why*, pp.177-214.

3. Blumenthal (Eds.), *International students and global mobility in higher education* (pp. 211–230). New York: Palgrave MacMillan.

4.. National Reports // Bologna Process – European Higher Education Area. URL: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=86>.

5. Van de Bunt-Kokhuis S. *Academic Pilgrims*. Tilburg University Press, 1996. 232 p.

6. Silvio J. Global learning and virtual mobility. URL: http://www.friends-part-ners.org/utsumi/Global_University/Global%20University%20System/UNESCO_Chair_Book/Manuscripts/Part_IV_Global_Collaboration/Silvio,%20Jose/Silvio_web/SilvioD9.htm.

7. Op de Beeck I., Van Petegem W. Virtual mobility: an alternative or complement to physical mobility? URL: http://i2agora.odl.unimiskolc.hu/i2agora_home/data/P3_D6_ERACON_Virtual%20mobility_paper.pdf.

8. Silvio J. Global learning and virtual mobility. URL: http://www.friends-part-ners.org/utsumi/Global_University/Global%20University%20System/UNESCO_Chair_Book/Manuscripts/Part_IV_Global_Collaboration/Silvio,%20Jose/Silvio_web/SilvioD9.htm.

9. Op de Beeck I., Van Petegem W. Virtual mobility: an alternative or complement to physical mobility? URL: http://i2agora.odl.unimiskolc.hu/i2agora_home/data/P3_D6_ERACON_Virtual%20mobility_paper.pdf.

10. Болотська О. А. Розвиток академічної мобільності студентів як реалізація принципів болонського процесу у вищій освіті України; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?.

11. Договір між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про співробітництво в сфері науки та технологій від 04.03.1994.

12. Постанова Кабінету міністрів України № 579 від 12 серпня 2015 року «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність».

13. Слободян О., Стадний Є. Українські студенти за кордоном: скільки та чому; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/osvita/ukrainski-studenty-za-kordonom-skilky-ta-chomu>.

14. Спільна декларація міністрів освіти Європи “Європейський простір у сфері вищої освіти”, вчиненої у м. Болоньї 19 червня 1999 року (Болонська декларація).

15. Угода між Міністерством освіти і науки України та Міністром національної освіти Республіки Польща про співробітництво в галузі освіти від 19.01.2015.

16. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво від 15.07.2015.

17. Угода про співробітництво між Міністерством освіти і науки України та Міністром національної освіти Республіки Польща від 02.07.2001.

References

1. *Recommendation № R (96) 7 of the Committee of Ministers to Member States on regional academic mobility, adopted by the Committee of Ministers on 5 September 1996 at the 572nd meeting of the Ministers' Deputies*. Available to: http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/resources/regiona_academic_mobility_95.pdf. Accessed: 05 May 2018.
2. Appelt, S., van Beuzekom, B., Galindo-Rueda, F. and de Pinho, R. "Which factors influence the international mobility of research scientists?". *Global Mobility of Research Scientists: The Economics of Who Goes Where and Why* (2015): 177-214. Print.
3. Blumenthal (Eds.), *International students and global mobility in higher education*. New York: Palgrave MacMillan. Print.
4. *National Reports. Bologna Process – European Higher Education Area*. Available to: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=86>. Accessed: 05 May 2018.
5. Van de Bunt-Kokhuis, S. *Academic Pilgrims*. Tilburg University Press, 1996. Print.
6. Silvio, J. "Global learning and virtual mobility". Available to: http://www.friends-part-ners.org/utsumi/Global_University/Global%20University%20System/UNESCO_Chair_Book/Manuscripts/Part_IV_Global_Collaboration/Silvio,%20Jose/Silvio_web/SilvioD9.htm. Accessed: 05 May 2018.
7. Op de Beeck, I. and Van Petegem, W. "Virtual mobility: an alternative or complement to physical mobility?". Available to: http://i2agora.odl.unimiskolc.hu/i2agora_home/data/P3_D6_ERACON_Virtual%20mobility_paper.pdf. Accessed: 05 May 2018.
8. Silvio, J. "Global learning and virtual mobility". Available to: http://www.friends-part-ners.org/utsumi/Global_University/Global%20University%20System/UNESCO_Chair_Book/Manuscripts/Part_IV_Global_Collaboration/Silvio,%20Jose/Silvio_web/SilvioD9.htm. Accessed: 05 May 2018.
9. Op de Beeck, I. and Van Petegem, W. "Virtual mobility: an alternative or complement to physical mobility?". Available to: http://i2agora.odl.unimiskolc.hu/i2agora_home/data/P3_D6_ERACON_Virtual%20mobility_paper.pdf. Accessed: 05 May 2018.
10. Bolots`ka, O.A. "Rozvytok akademichnoi mobilnosti studentiv jak realizacija pryncipiv bolons`kogo procesu u vishchij ocviti Ukrainy". Available to: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?. Accessed: 05 May 2018.
11. Dogovir mizh Urjodom Ukrainy ta Urjodom SHA pro spivrobotnytstvo v sferi nauky ta tehnologij 04.03.1994. Available to: <https://rada.gov.ua>. Accessed: 05 May 2018.
12. *Pro zatverdgennja Pologennja pro poryadok realizacii prava na akademichnu mobil`nist`*. Available to: <https://www.kmu.gov.ua/ua>. Accessed: 05 May 2018.

13. Slobodjan, O. and Stadnyj, Ye. "Ukrajns`ki studenty za kordonom: skil`ki ta chomu". Available to: <https://cedos.org.ua/uk/osvita/ukrainski-studenty-za-kordonom-skilky-ta-chomu>. Accessed: 05 May 2018.

14. *Spil`na deklaratsija ministriv osvity Evropy "Evropejskij prostir u sferi vyshchoj osvity"*. Available to: <https://rada.gov.ua>. Accessed: 05 May 2018.

15. *Uгода mizh Ministerstvom osvity i nauki Ukrainy ta Ministrom natsionalnoi osvity Polshchi pro spivrobotnytstvo v sferi osvity 19.01.2015*. Available to: <https://rada.gov.ua>. Accessed: 05 May 2018.

16. *Uгода mizh Ukrainoyu ta ES pro naukove ta tehnologichne spivrobotnytstvo 15.07.2015*. Available to: <https://rada.gov.ua>. Accessed: 05 May 2018.

17. *Uгода pro spivrobotnytstvo mizh Ministerstvom osvity i nauki Ukrainy ta Ministrom natsionalnoi osvity Polshchi pro spivrobotnytstvo v sferi osvity 02.07.2001*. Available to: <https://rada.gov.ua>. Accessed: 05 May 2018.

DOI: 10.5281/zenodo.1240787

УДК: 351:378:796.011.3(477)

Вавренюк С. А., к.держ упр., НУЦЗУ, м. Харків

Vavrenyuk S., Ph.D in Public Administration, lecturer of the Department of pyrotechnic and special training, National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМ І МЕТОДІВ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ВУЗІ

IMPROVEMENT OF THE FORMS AND METHODS OF MOTIVATION OF STUDENTS FOR PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS DURING STUDIES IN THE UNIVERSITY

У статті здійснено аналіз актуальних форм і засобів мотивації студентів до занять фізичною культурою та спортом. Виявлена одна з причин низької рухової активності, а саме: відсутність оптимального мотиваційного комплексу. Доведено, що один з основних факторів процесу фізичного виховання полягає у забезпеченні оптимальної теоретичної та методико-практичної підготовки.

Ключові слова: *фізичне виховання, фізична діяльність, здоровий образ життя, мотивація, рухова активність.*

In this article an analysis of actual forms and means of motivation of students for physical education and sports. Besides this, one of the reasons for low motor activity